

MISJONARZ z PAŁĘDZIA

KWARTALNIK
Towarzystwa Przyjaciół
Ojca Mariana Żelazka w Pałędziu
styczeń-luty-marzec
2021

Nowy Kwartalnik „Misjonarz z Pałędzia” oddajemy w Wasze ręce w dniu **30 stycznia**. Dla o. Mariana Żelazka, który na misjach w Indiach poświęcił całe życie trędotawym i edukacji najbiedniejszych, to dzień szczególny z wielu względów. W tym dniu obchodzony jest:

1. **DZIEŃ JEGO URODZIN**

103 lata temu urodził się w Pałędziu

2. **ŚWIATOWY DZIEŃ CHORYCH NA TRĄD**

W Indiach obchodzony jest w rocznicę śmierci Mahatmy Gandhiego a na świecie - zawsze w ostatnią niedzielę stycznia. W 2021 r. przypada 31 stycznia.

3. **DZIEŃ SZKOŁY BEATRIX** założonej przez o. M. Żelazka.

Zachęcamy do lektury. Po Dniu Babci i Dniu Dziadka, które przypadają w Polsce 21 i 22 stycznia, przybliżamy w tym numerze - **Babcię Antoninę i dziadka Marcina Żelazków**. W następnym Kwartalniku przedstawimy portret **dziadków Szymkowiaków – Michała i Katarzyny z Wiciaków**. A w lutym zaglądamy do Księgi Chrztów i odkrywamy, kim byli **Chrzestni ojca Mariana**.

Zapraszamy na **Msze Święte w Dąbrówce** w intencji beatyfikacji

Sług Bożych: o. Mariana Żelazka SVD i dr Wandy Błęńskiej.

Ostatnie niedziele miesiąca, godz.10 ,

31 stycznia, 28 lutego, 28 marca

Wirtualna wystawa – dr Wanda Błęńska i o. Marian Żelazek

Zapraszamy na wirtualną wystawę, na której zostały zaprezentowane dwie wybitne osobistości, pochodzące z Poznania i związane z długoletnią posługą misyjną: pani dr Wanda Błęńska w Ugandzie oraz ojciec Marian Żelazek SVD w Indiach.

Wizytówka z leprozorium, osobista portmonetka z lusterkiem, niewielkie okulary, instrument imitujący krople deszczu – czyli pamiątki po dr Wandzie Błęńskiej, a także indyjskie lalki oraz stojaki do kadzideł – pamiątki po o. Marianie Żelazku, to niektóre eksponaty.

Proces beatyfikacyjny ojca Mariana Żelazka rozpoczął się rok temu [w Indiach w 2018 r. - w Puri, w Polsce w 2019 r. - w Chłudowie], natomiast proces beatyfikacyjny pani dr Wandy Błęńskiej został zainaugurowany 18 października 2020 r. O wystawie opowiada ks. dr Dawid Stelmach z Wydziału Teologicznego UAM.

Wystawę zorganizował Wydział Teologiczny Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. Film został zrealizowany w ramach Poznańskiego Festiwalu Nauki i Sztuki.

Link do filmu

<https://teologia.amu.edu.pl/strona-glowna/inne/festiwal-nauki-i-sztuki>

[Wirtualna wystawa - dr Wanda Błęńska i o. Marian Żelazek - Archidiecezja Poznańska \(archpoznan.pl\)](#)

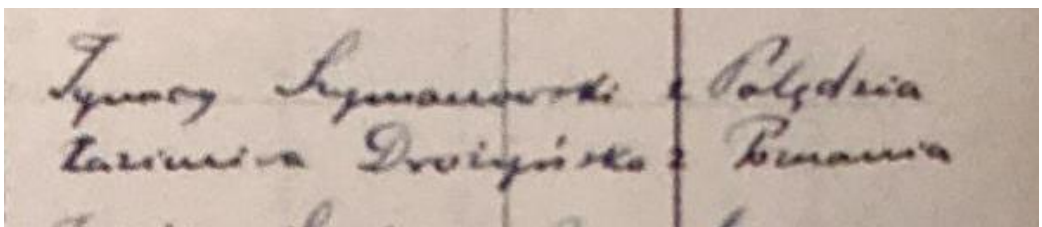
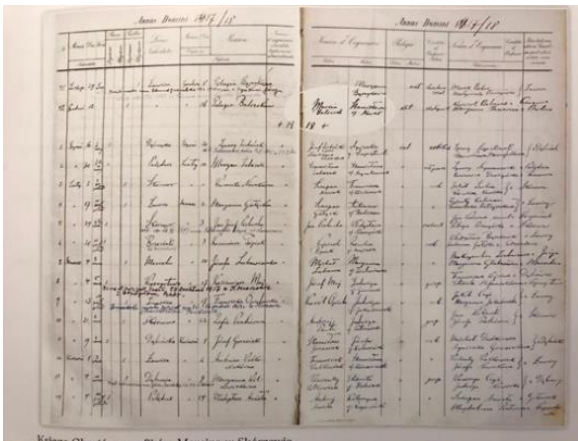
(odczyt 28.01.2021)

Chrzest

10 lutego 1918

O. Marian Żelazek został ochrzczony w Skórzewie 10 lutego 1918 r. - w 11. dniu po narodzeniu - w starym kościele, który został rozebrany w 1927 roku. Obecny kościół wybudowano w latach 1927-1929.

Na chrzcie otrzymał imię Maryan. Obchodził imieniny 2 lutego – w Święto Ofiarowania Pańskiego (Matki Boskiej Gromnicznej). Zachowała się oryginalna Księga Chrzta z tamtych czasów, dokumentująca to wydarzenie: nazwiska rodziców i chrzestnych przyszłego misjonarza.

Kim byli chrzestni o. Mariana Żelazka?

CHRZESTNA - KAZIMIRA DROŻYŃSKA – z Poznania

właścicielka sklepu, który Żelazkowie zaopatrywali w mąkę.

(Notatka na podstawie relacji p. Marii Popowskiej)

CHRZESTNY - IGNACY SZYMANOWSKI (na zdjęciu z 1913 r.)

- włościanin z Pałędzia, w 1918 r. posiadał 8 ha ziemi, w 1926 dokupił ziemię pod lasem
- należał do Kółka Rolniczego w Konarzewie
- ur. 1863, zm.1947, pochowany na Cmentarzu w Skórzewie
- do Pałędzia przybył w 1896 r. z Czacza koło Kościana
- w 1918 r. – w roku chrztu miał 55 lat i był już wdowcem
- w 1914 r. - wybudował nowy dom w Pałędziu – obecny dom przy ul. Pocztovej 45, rok budowy na szczycie domu od strony bramy
- jego posesja graniczyła z dobrami rodziny Wiciaków, był sąsiadem Franciszki z domu Karge i Jakóba Wiciaków (pradziadków o. Mariana Żelazka - ze strony matki)
- ślub w 1887 r. (prawdopodobnie, rok ustalony na podstawie roku urodzenia pierwszego dziecka) z Marianną (zm. w grudniu 1914)
- miał ośmioro dzieci, sześciu synów i dwie córki:
1) Stanisław (ur.1888), 2) Marcin (zm. w wieku 13 lat), 3) Michał, 4) Stefan, 5) Ignacy, 6) Maria (zm. w wieku 16 lat w listopadzie 1914 r.), **7) Józef** - ur.1901, został na ojcowiznie, miał dwie żony, po pierwszej żonie Antoninie miał troje dzieci (Aleksandrę, Bernarda, Ryszarda); z drugą żoną, też Antoniną -dwoje dzieci (Bożenę, Tadeusza); druga żona - matka p. Bożeny Kaczmarek, **8) Antonina** - ur. 1904, Setna po mężu, wyprowadziła się do miejscowości Przyprostynia; jej córka Sabina jest matką ks. Karola Górawskiego
- dziadek pani Bożeny Kaczmarek mieszkającej obecnie w Pałędziu i pradziadek ks. Karola Górawskiego - proboszcza w Dąbrówce

*(Zestawienie na podstawie wspomnień
p. Bożeny Kaczmarek z domu Szymanowskiej)*

Babcia ANTONINA i dziadek MARCIN Pierwsi ŻELAZKOWIE w Pałędziu

Rodzina Żelazków, z której pochodzi o. Marian Żelazek, mieszkała w Pałędziu 48 lat (1880-1928). Pierwszy Żelazek przybył do Pałędzia w 1880 roku. Był to dziadek ojca Mariana - Marcin Zielazek, urodzony 10.11.1851 r. w Skórzewie. Miał wówczas 29 lat i od trzech lat był mężem, poślubionej 24.11.1877 w Skórzewie, Antoniny Kasprzak urodzonej w Dąbrowie 24.11.1853. Do Pałędzia przeniósł się z Dąbrowy, rodzinnej miejscowości żony, gdzie przez pierwsze trzy lata małżeństwa przebywał.(1)

Czy tam w Dąbrowie miał samodzielne gospodarstwo i młyn, jak kiedyś w Skórzewie jego nieżyjący już ojciec Andrzej? Jak w Kietczewie - dziadek Ludwik i pradziadek Wojciech? Prawdopodobnie nie, bo na mapie z 1900 r. nie ma sygnaturki młyna w Dąbrowie. Być może Marcin, pochodzący z rodu młynarzy, chciał spełnić te marzenia właśnie w Pałędziu. A może młyn w Dąbrowie spalił się i Marcin chciał zacząć wszystko od nowa w nowym miejscu.

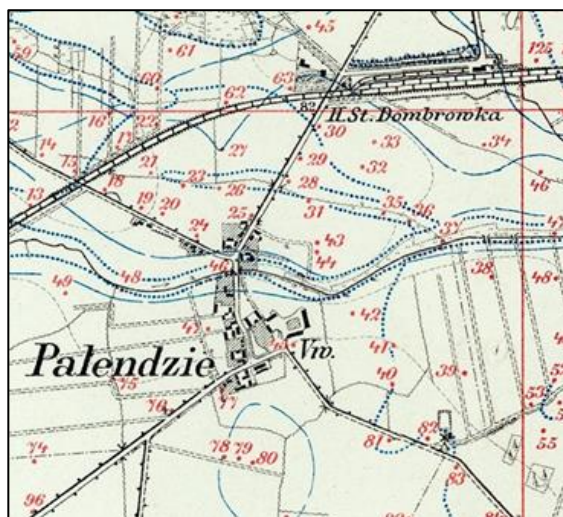
Ryc.1. Wiatrak z Kietczewa z ul. Wiatracznej (zdjęcie współczesne z 2020 r.)

Jak wyglądała przeprowadzka Marcina i Antoniny z Dąbrowy do Pałędzia? To odległość ok .4-5 km. Zapewne pokonali ją na wozie ze skromnym dobytkiem i z pierwszym rocznym synem Janem (ur. w 1879 r. w Dąbrowie). Po drodze minęli Dombrowkę (obecną Dąbrówkę), należącą do niemieckiej ewangelickiej rodziny Tempelhoff. Nie widzieli jeszcze okazałego dworu z parkiem, który Tempelhoffowie wznieśli w kilka lat później w latach 80. Pod koniec XIX wieku w Dąbrówce znajdowało się 21 domów, a liczba mieszkańców wynosiła 353, w tym 139 ewangelików i 214 katolików. Potem przejechali na drugą stronę torów – nowej linii kolejowej Poznań-Berlin, powstałej zaledwie 10 lat wcześniej (w 1870 r.). Stacja kolejowa powstała na przelocie XIX i XX wieku. dopiero dwadzieścia lat po osiedleniu Zielazków w Pałędziu. W dniu 25 czerwca 1870 roku otwarto oficjalnie linię kolejową Poznań – Berlin, a na przelocie XIX i XX wieku wybudowano dworzec kolejowy (2).

Wjechali do PALENDZIA (obecnie obowiązuje pisownia - Pałędzie). Wieś ta od 1618 r. znana była jako włościańska, a nie dworska. Przed uwłaszczeniem należała do właścicieli Konarzewa. Jak wyglądała wioska w tym czasie? Przed pierwszymi zabudowaniami minęli krzyż (obecnie przy ul. Pocztowej 31), przy którym zostali pochowani w 1848 roku włościanie, polegli w walkach w pobliżu Pałędzia w czasie 4. powstania wielkopolskiego. W tym samym miejscu byli też pochowani zmarli z powodu epidemii cholery. Obecnie jest to najstarszy krzyż w Pałędziu. Aby dotrzeć do celu musieli przejechać przez całą wieś wzdłuż obecnej ulicy Pocztowej, która rozwidła się na drogę do lasu zwaną Kozią (obecną Leśną). Przy stawku minęli dom mieszkalny dla ludzi pracujących na folwarku w Dopiewcu. Skręcili na drogę prowadzącą do Gołusek. (3)

Zatrzymali się w odległości 1 km, na końcu Pałędzia – w miejscu odosobnionym i wietrznym, spełniającym wymogi do lokalizacji wiatraka. Czy dom i wiatrak już tam stały w 1880 r.? Czy Marcin Zielazek wybudował je czy też nabył od poprzedniego właściciela? Wybrane miejsce znajdowało się w miejscu wiatraka zaznaczonego na mapie z 1900 r.

Ryc.2. Mapa Pałędzia z 1900r.

Tutaj Marcin i Antonina ze swoim synkiem Janem osiedlili się i rozpoczęli nowe życie. Tutaj Marcin stał się gospodarzem i młynarzem. Tutaj Antonina założyła duży warzywnik. Tutaj urodziło się ich kolejnych sześćoro dzieci. Mieli czterech synów i trzy córki. Jako rodzice doświadczyli śmierci pięciorga z siódemki dzieci: dwie córki Maria i Stanisława zmarły po narodzeniu (1880, 1884); trzech synowie – Jan, Marcin, Władysław - zmarli w wieku 45 lat, 40 lat, i 28 lat (1924, 1921, 1925). Na ojcowiznie w Pałędziu pozostał syn Stanisław, ur. w 1885 r. I od tego syna mieli siedemnaścioro wnucząt, w tym – wnuka Mariana – przyszłego misjonarza werbistę. Pomagali wychowywać wnuki, także dwójkę osieroconych (po zmarłych synach), które trafiły na wychowanie do Pałędzia.(1)

Chodzili do kościoła w Konarzewie i Skórzewie. A w Pałędziu modlili się pod powstałą w 1890 roku Figurą Matki Bożej.

W 1923 r. cała rodzina została sfotografowana pod wiatrakim w Pałędziu. W tamtych czasach tego typu zdjęcia wykonywano z okazji bardzo ważnych rocznic lub uroczystości.

Jeżeli zdjęcie zrobiono w 1923 r., to czy w 15. rocznicę ślubu syna Stanisława i Stanisławy z Szymkowiaków (15.11.1908) i w 70. rocznicę urodzin Antoniny (24.11.1853)?

Jeżeli zdjęcie jest z 1922 r. to czy zostało zrobione w 45. rocznicę ślubu Antoniny i Marcina (ślub 24.11 1877)?

Wiadomo, że chłopiec siedzący przed kobietą w białej bluzce to kilkuletni Marian, a jego rodzice - Stanisława z Szymkowiaków i Stanisław Żelazkowie - to kobieta w pasiastej koszuli i siedzący obok niej wąsаты mężczyzna.

Patrząc na to zdjęcie rodzą się pytania: Czy kobieta w białym czepcu i białym fartuchu/zapasce to babcia Antonina a siedzący obok niej mężczyzna to dziadek Marcin? Kim jest Ksiądz na zdjęciu? Czy to ks. Stanisław Dołęga Kozierowski – proboszcz Skórzewski? Czy ks. Jan Dąbrowa Laskowski - proboszcz Konarzewski?

Dziadek Marcin i babcia Antonina w Pałędziu spędzili całe dorosłe życie. Mieszkali tutaj do śmierci. Marcin zmarł 12.04. 1926 w wieku 75 lat a Antonina – 16.10.1927. w wieku 74 lat. Zostali pochowani na Cmentarzu w Skórzewie.

„Marcin urodził się jako **Zielazek** (jego ojcem chrzestnym był brat ojca Franciszek Zielazek z Lusowa) a zmarł jako **Żelazek**. Takie nazwisko dostały jego dzieci urodzone w okresie od maja 1876 do lutego 1887, gdy z powodu zamknięcia skórzewskiego kościoła były chrzczone w ościennych parafiach. Większość z nich przy takiej pisowni pozostała.” (1)

„W 1928 roku Pałędzie liczyło 296 mieszkańców, w miejscowości znajdował się kowal (W. Więziołek), rzeźnik (J. Kozłowski), stolarz (J. Samolczyk), dwa tartaki (T. Samolczyka i S. Żelazka), zajazd (W. Eisnera) i skup zboża (H. Winiewicz).” (2)

Opracowała MG na podstawie:

1. Artykuł „Genealogia Zielazków,” autorstwa Katarzyny Gieszczyńskiej-Nowackiej, opublikowany w „GENS 2005/2006 -Roczniku Towarzystwa Genealogiczno-Heraldycznego”, str.37-64.
2. „Gmina Dopiewo Miejsce z Historią”, Piotr Maciej Dziembowski
3. „Pałędzie”, Wanda Rybska, 1994 r.

APEŁ DO CZYTELNIKÓW

Jeżeli ktoś, chciałby uzupełnić wiadomości na temat rodziny Żelazków, posiada zdjęcia lub zna odpowiedzi na pytania, zamieszczone w powyższym artykule, prosimy o kontakt z p. Marią Popowską i p. Aldoną Muszak z Towarzystwa Przyjaciół Ojca Mariana Żelazka w Pałędziu.